

ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 238 КК УКРАЇНИ

Т.Г. Савенкова

здобувач кафедри

кримінального права та процесу,

ВНЗ «Національна академія управління»

Постановка проблеми. З'ясування об'єкта злочину, приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення зумовлює подальший процес його дослідження, викликаний переосмисленням кримінально-правової доктрини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми окреслення предметного поля, що стосується об'єкта злочину, який досліджується присвячені праці С.Б. Гавриша, В.Я. Тація, В.К. Матвійчука, Н.О. Лопашенко, Ю.С. Шемшученка та ін. Проте системно це питання не отримало належного дослідження.

Мета статті полягає у з'ясуванні проблеми об'єкта злочину, передбаченого ст. 238 КК України.

Основні результати дослідження. З приводу родового об'єкта злочинів, що стосуються навколишнього природного середовища і в системі яких знаходяться і досліджувані відносини, що стосуються приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення, існують твердження про те, що такими є відносини: з порушення правил виробництва, промислів [1, с. 119]; із соціалістичної власності, матеріалізовані в природних багатствах [2, с. 57-58; 3, с. 17; 3, с. 169]; з порядку використання природних багатств у господарській діяльності чи суспільні відносини з їх використання [4, с. 5; 5, с. 3]; самі природні багатства [6, с. 259; 7, с. 17]; блага, що охороняються кримінальним правом; сама природа, природні об'єкти, екологічна безпека як особливо важливі неперехідні цінності [8, с. 11-12]; соціалістичні суспільні відносини, що забезпечують раціональне використання й охорону природних багатств [9, с. 102]; природоохоронні відносини, спрямовані на охорону навколишнього природного середовища людини, його покращення й оздоровлення, а також на науково обгрунтоване раціональне використання і відтворення природних ресурсів, збереження нормального екологічного стану біосфери [10, с. 286]; суспільні відносини, що забезпечують безпечні природні умови з метою задоволення їх різнобічних потреб [11, с. 22]; деякі інші інтереси соціалістичного господарства в різних його сферах – лісового господарства, рибальства, мисливства тощо [12, с. 281]; відносини з охорони природного середовища, його використання в інтересах соціалістичного суспільства [13, с. 80]; суспільні відносини з використання, збереження і покращення природного середовища в інтересах соціалістичного суспільства, куди входить і охорона радянського народного господарства. Порядок управління, громадська безпека та інше в ролі складових, додаткових об'єктів [14, с. 6-7]; суспільна безпека, яка найчастіше розуміється як стан захищеності суспільних інтересів [15, с. 31]; комплекс фактичних суспільних відносин, їх правової форми і матеріальної оболонки, здійснення яких забезпечує життєдіяльність людини, використання нею навколишнього природного середовища як безпосереднього базису існування, задовольняє розумні соціальні потреби і гарантує її безпеку [16, с. 177].

Усі вищезазначені погляди стосовно родового об'єкта злочинів проти навколишнього природного середовища є дещо суперечливими або не охоплюють кола всіх відносин у досліджуваній сфері, або призводять до помилкового отождолення об'єкта злочину (суспільних відносин) з предметом злочину чи з правовідносинами, а іноді стосуються діяння або відповідного стану тощо. Зупиняючись на їх характеристичності ми не будемо через обмежений обсяг статті. Скористаємося лише визначенням родового об'єкта злочинів, що стосуються навколишнього природного середовища, запропонованого В.К. Матвійчуком, яке, на нашу думку, є найбільш правильним: родовим об'єктом складів злочинів проти навколишнього природного середовища є суспільні відносини з приводу умов (стосунків), що забезпечують існування багатофункціональної збалансованої системи, до якої належить і людина (яка утворює навколишнє природне середовище), її охорону, раціональне використання, оздоровлення і відтворення такої системи для теперішніх і майбутніх поколінь, і яка може гарантувати безпечно для життя та здоров'я навколишнє природне середовище [17, с. 171-172]. Необхідно погодитися з цією точкою зору з певним уточненням щодо визначення родового об'єкта злочину, що досліджується. Таке визначення родового об'єкта проаналізованого складу злочину зумовлене чинним законодавством, яке встановило певні межі кримінально-правової відповідальності для досліджуваних нами відносин.

П.С. Матишевський, Є.В. Фесенко [18, с. 123-124] та П.П. Андрушко [18, с.21] зазначають, що концепція «об'єкт злочину – суспільні відносини» протягом останніх десятиріч переважала в теорії кримінального права України. При цьому П.С. Матишевський та Є.В. Фесенко стверджують, що ця концепція не повністю відповідає сучасним поглядам щодо оцінювання соціальних цінностей. Основним її недоліком є перебільшення значення категорії «публічного» порівняно з категорією «приватного» у сфері соціального життя. Людина з її потребами, інтересами, правами відійшла на другий план. Конституцією України 1996 р. закладено кардинально нові ціннісні орієнтації: (ст. 3) найвищою соціальною цінністю визнано людину, а її права, свободи та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [19, с. 75]. Не можна погодитися з Є.В. Фесенком стосовно того, що суспільні відносини не є універсальною характеристикою об'єкта злочину, оскільки, на його думку, це поняття ніби не охоплює такі особисті блага людини, як життя і здоров'я [19, с. 75]. Слід зазначити, що захист цих благ забезпечується системою відповідних суспільних відносин. Отже, інші цінності: інтереси і права потерпілих, блага забезпечуються системою відповідних суспільних відносин. Крім того, слід зазначити, що будь-які відносини виникають внаслідок потреб та інтересів, вони і є тією рушійною силою, що стимулює наявність тих чи інших суспільних відносин, у яких реалізуються потреби та інтереси. Держава має забезпечити існування позитивних суспільних відносин для реалізації інтересів та потреб у межах цих відносин. Таким чином, визначення об'єкта злочину як цінностей, що охороняються кримінальним законом, проти яких спрямоване злочинне діяння і яким воно може спричинити шкоду (під самими цінностями він розуміє різноманітні об'єкти матеріального світу, у тому числі й саму людину, які мають суттєве позитивне значення для окремих осіб, соціальних груп і суспільства в цілому) є непереконливим [19, с. 76]. Тому не можна погодитися з Є.В. Фесенком, що при вирішенні проблеми об'єкта злочину, співвіднесення по-

нять «об'єкт злочину» і «об'єкт кримінально-правової охорони» доцільно використовувати категорію цінностей [19, с. 76].

Не зовсім обґрунтованою є позиція П.П. Андрушка, який також визначає об'єкт злочину як соціальні цінності [20, с. 35]. Відмінним від попередників є те, що він визнає об'єктом злочину соціальні цінності, різновидами, а не їх структурними елементами, тобто безпосередніми чи видовими об'єктами конкретних злочинів яких є: 1) потерпілий; 2) права, свободи та інтереси потерпілого; 3) соціальні зв'язки між членами суспільства з приводу реалізації ними належних їм прав, свобод та інтересів, у тому числі у формі правовідносин [20, с. 36].

Маючи таку відправну позицію, необхідно детальніше зупинитися на дослідженні безпосереднього об'єкта складу злочину приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення.

У наукових публікаціях не завжди чітко визначається безпосередній об'єкт досліджуваного складу злочину. Так, одні автори під об'єктом злочинного приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення розуміють встановлений з метою забезпечення екологічної безпеки та захисту здоров'я людей, збереження тваринного і рослинного світу, порядок інформування про екологічний стан, захворюваність населення, а також право громадян на отримання у встановленому порядку повної, достовірної та своєчасної інформації про стан навколишнього природного середовища, здоров'я населення, наявні та можливі фактори ризику для нього та їх ступінь, про надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру, що виникли або можуть виникнути, про рівні опромінення людини та захист від впливу іонізуючих випромінювань у місцях проживання чи роботи [21, с. 593]. Другі автори стверджують, що об'єктом даного складу злочину є порядок інформування про екологічне чи радіаційне забруднення територій, що негативно впливає на здоров'я людей, рослинний та тваринний світ, а також на стан захворюваності населення на цих територіях [22, с. 21 -22]. Треті наполягають на тому, що до нього належить здоров'я населення, а також екологічні інтереси держави та суб'єктів господарювання та суспільні відносини з підтримання задовільного екологічного стану в Україні [23, с. 245]. Четверті відносять до нього конституційне право громадян на інформацію про стан навколишнього середовища (ч. 2 ст. 50 Конституції України) [24, с. 424]. П'яті вважають, що це екологічна безпека оточуючого середовища при виконанні робіт [25, с. 182; 26, с. 41]. Шості переконані: основним безпосереднім об'єктом є суспільні відносини, що забезпечують населення належною інформацією про екологічний стан або захворюваність населення та протидію приховуванню та перекручуванню таких відомостей [17, с. 177]. Додатковим безпосереднім об'єктом цього складу злочину є суспільні відносини, що забезпечують охорону життя людей, їх здоров'я, охорону флори і фауни [17, с. 177]. Сьомі впевнені, що ним є суспільні відносини у сфері охорони здоров'я населення, економічних інтересів держави й суб'єктів господарювання [27, с. 169]. Восьмі обґрунтовують, що ним є порядок забезпечення екологічної безпеки шляхом інформування населення про екологічний стан навколишнього природного середовища, небезпечний для здоров'я людей, тваринного і рослинного світу та стан захворюваності населення в районах з підвищеною екологічною небезпекою [28, с. 312]. Пропонуються й інші точки зору стосовно безпосереднього об'єкта зло-

чину, передбаченого ст. 238 КК України, але вони тією чи іншою мірою повторюють вищезазначені судження з елементами певної модифікації конкретних авторів.

Вважаємо, що з метою оптимального визначення безпосереднього об'єкта цього складу злочину необхідно врахувати всі позитивні підходи до розуміння досліджуваних суспільних відносин. З вищезазначених суджень, на наш погляд, можна зупинитися на тому, що:

1) об'єктом складу злочину приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення слід визнавати суспільні відносини, а не просто відносини про екологічний стан, або встановлений порядок, оскільки відомості – це предмет злочину і не порядок, тому що це процедура – діяльність, як зазначає О.О. Дудоров. Також не порядок інформування про екологічний стан чи радіаційне забруднення територій, як наполягають автори науково-практичного коментаря, під заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка та Є.В. Фесенка, не здоров'я населення, оскільки порядок інформування – це діяльність, а також не економічні інтереси держави, так як інтереси лише те, що спонукає до чогось. Також це не екологічна безпека, оскільки це лише певний стан;

2) ці відносини забезпечують населення належною інформацією про екологічний стан або захворюваність населення (як це стверджує В.К. Матвійчук);

3) це відносини з приводу надання належної інформації про екологічний стан або захворюваність населення (як це частково стверджують В.К. Матвійчук, М.В. Хворостяний, В.Н. Клименко);

4) ці відносини стосуються створення умов для забезпечення інформування населення про екологічний стан або захворюваність населення та протидію приховуванню та перекрученню інформації про екологічний стан або захворюваність населення (як стверджує В.К. Матвійчук);

5) ці відносини стосуються інформації щодо екологічного стану та захворюваності населення.

Суть же розбіжностей і негативних моментів у вищезазначених поглядах полягає в тому, що деякі автори:

1) вбачають в об'єкті не відносини, а порядок інформування населення про екологічний стан або захворюваність населення (О.О. Дудоров та автори науково-практичного коментаря під ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка);

2) зводять об'єкт злочину до права, а не відносин (Д.І. Крупко);

3) прирівнюють об'єкт до стану – екологічна безпека, а не до відносин (Н.А. Лопашенко, А.В. Наумов);

4) називають об'єктом економічні інтереси держави та суб'єктів господарювання (С.Б. Гавриш, З.Г. Корчева), що не відповідає чинному законодавству. Разом з тим, навіть з огляду на викладене, ще не має можливості дати вичерпну відповідь відносно безпосереднього об'єкта складу злочину приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення. Необхідно ще проаналізувати структурні елементи відносин.

Слід зазначити, загальноновизначеним є той факт, що винний при вчиненні цього злочину впливає на предмет відносин і своїми діями порушує або намагається порушити суспільні відносини, тобто завдає їм істотної шкоди.

Візьмемо за основу структуру суспільних відносин, що запропонована в кримінально-правовій літературі, яку пропагує переважна більшість учених:

- 1) це суб'єкти (носії) відносин;
- 2) це предмет, з приводу якого існують відносини (тобто це те, з приводу чого існують відносини);
- 3) це соціальний зв'язок (суспільно значуща діяльність як зміст відносин) [29, с. 35-48]. Маючи такі вихідні положення, проведемо дослідження безпосереднього об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 238 КК України.

В юридичній літературі зазвичай відсутня будь-яка позиція стосовно того, хто може бути суб'єктом відносин у площині кримінальної відповідальності за приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення, а точніше цьому питанню увага взагалі не приділялася. Це дає можливість говорити про те, що суб'єкти відносин як структурний елемент об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 238 КК України, зовсім не підлягала дослідженню. А він, на нашу думку, істотно має вплинути на вирішення питання про те, що є безпосереднім об'єктом досліджуваного складу злочину. Визначення суб'єктів зазначених суспільних відносин, а також їх соціальних функцій у цих відносинах дасть змогу визначити на науковій основі ті суспільні відносини, які виступають об'єктом цього складу злочину [30, с. 79]. Цю властивість суб'єктів у суспільних відносинах використовує інколи законодавець як для визначення меж, дії кримінального закону, так і для вказівки на ті суспільні відносини, що є об'єктом конкретного складу злочину (скажімо, приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення), а саме, що це стосується навколишнього природного середовища [31, с. 8-9]. Законодавець цей підхід до складу злочину, передбаченого ст. 238 КК України, не застосував, чим ускладнив наше завдання в дослідженні зазначеної проблеми, а також у застосуванні цієї статті в практичній діяльності правоохоронних органів та судів. Вивчивши кримінальні справи цієї категорії, ми встановили, що у всіх випадках (100% справ) одним із суб'єктів відносин обов'язково була фізична особа (людина).

З метою встановлення другої сторони суб'єктного складу відносин, що аналізуються, ми звернулися до законодавчих і підзаконних актів, а також слідчої та судової практики. Так, аналіз законодавчих та підзаконних актів, що стосуються регулювання відносин з приводу умов, що забезпечують належне інформування населення про екологічний стан або захворюваність населення, засвідчив, що іншою стороною суб'єктивного складу таких відносин, які є елементом об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 238 КК України, виступають як фізичні, так і юридичні особи відносно до законодавства [32; 33].

Цю ж суб'єктну сторону суспільних відносин підтверджує і вивчення кримінальних справ (100% вивчених кримінальних справ за 2001-2011 рр., із них: 17% такими суб'єктами виступають органи загальної компетенції, 23% – спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань екології та установи, які мають екологічну інформацію і 60% – окремі підприємства, організації). Проте це не ставить під сумнів, що учасниками відносин можуть бути з обох сторін і юридичні особи. Але такі факти не підтверджуються вивченням кримінальних прав.

Отже, робити детальний перелік суб'єктів суспільних відносин не потрібно. Важливо лише зрозуміти, що вони можуть мати різноманітні варіанти, які тією чи іншою мірою можуть впливати на зміст конкретних відносин і межі кримінальної відповідальності щодо досліджуваного складу злочину, а також зобов'я-

зані надавати таку інформацію. Це положення є, на нашу думку, визначальним і цілком прийнятним.

Вивчення кримінальних справ зазначеної категорії свідчить, що суди в основному правильно кваліфікували діяння, коли встановлювали суб'єктів відносин, їх соціальний статус (роль) у досліджуваних відносинах (як засвідчує ознайомлення з кримінальними справами про приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення за 76% справ, охоплених нашим вивченням, такі суб'єкти встановлювалися інтуїтивно (навздогад) і з таких справ не було як додаткових розслідувань чи нових розглядів справ у судах). Таке становище дає нам підстави спрямувати зусилля судів, правоохоронних органів на обов'язкове дослідження за кожною кримінальною справою, таких суб'єктів відносин, складової суб'єктного складу об'єкта досліджуваного складу злочину, а також стверджувати, чи є відносини між цими суб'єктами такими, що охороняються ст. 238 КК України.

У контексті продовження дослідження структури об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 238 КК України для з'ясування змісту цих відносин величезне значення має предмет відносин, які досліджуються. У цьому аспекті ми дотримуємося думки, що предметом суспільних відносин є явище природи, суспільства, свідомості, на які спрямована пізнавальна діяльність суб'єкта [10, с. 502]. Справедливим є твердження, що предметом суспільних відносин, є все те, з приводу чого й у зв'язку з чим існують ці суспільні відносини [34, с. 25], а не уречевлення (фізичне тіло), що не самі речі і фізичні тіла є предметом відносин, а саме відносини, з приводу яких люди вступають між собою в той чи інший соціальний зв'язок [17, с. 110]. Для складу злочину, передбаченого ст. 238 КК України, предметом відносин є можливість (умови) для отримання належної інформації (відомості) про екологічний стан або захворюваність населення та протидії приховуванню та перекрученню такої інформації.

Наш підхід до дослідження предметів відносин полегшить аналіз третього структурного елемента відносин, що нами вивчається, а саме – з'ясування соціального взаємозв'язку, що справедливо розглядається як засіб самих відносин [351, с. 58]. Цей зв'язок може виявлятися на рівні індивідуальної взаємодії суб'єктів, у взаємодії людських спільнот, а також індивідуумів із спільнотами. Зовні цей соціальний зв'язок виявляється, як показує вивчення названих кримінальних справ і нормативної бази, в таких формах діяльності: в наданні належної інформації про екологічний стан; у наданні належної інформації про захворюваність населення тощо. Наше твердження має і практичне підґрунтя. Так, вивчення кримінальних справ свідчить, що за 60% справ соціальний зв'язок (взаємодія суб'єктів) характерний для охорони надання відомостей про екологічний стан, а за 30% справ – для надання відомостей про захворюваність населення.

Нас цікавить, як видно з дослідження, соціальний зв'язок, важливою ознакою якого є обов'язок певної поведінки суб'єктів відносин, тобто їх взаємодії. Взаємозв'язок (соціальний зв'язок) зумовлений потребами (інтересами), які є рушійною силою у спілкуванні суб'єктів відносин; як свідчить про це наше дослідження [34, с. 69]. Викладене свідчить, що інтерес – це певна форма прояву, вираження, реалізація суспільних відносин, тобто через поведінку суб'єктів відносин, а не самі суспільні відносини як результат. Тому для визначення безпосереднього об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 238 КК України, мають враховуватись

лише суспільні відносини, що відповідають інтересам всього суспільства, а не інтересам окремої особи на її розсуд чи вподобання. Такими повинні бути позитивні відносини, що поставлені під охорону Кримінального кодексу України.

Висновки. Дослідивши структуру суспільних відносин (об'єкта), існуючі точки зору стосовно цього питання, можна запропонувати визначення об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 238 КК України. Цим безпосереднім об'єктом виступають суспільні відносини, які забезпечують умови (стосунки) з надання належної інформації про екологічний стан або захворюваність населення та протидію приховуванню та перекрученню таких відомостей.

Таке визначення безпосереднього об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 238 КК України, є послідовним, науково обґрунтованим, має велике значення для теорії кримінального права, законодавчої діяльності та для правильного застосування чинного законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Трайнин А.Н.* Должностные и хозяйственные преступления / А.Н. Трайнин. – М. : Юриздат, 1938. – 136 с
2. *Красс А.В.* Право государственной социалистической собственности / А.В. Красс. – М. : Госюриздат, 1954. – 260 с.
3. *Мунтян В.Л.* Правовая охрана рыбных богатств / В.Л. Мунтян // Правовая охрана природы : Тезисы докладов и содокладов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1961. – С. 8-17.
4. *Богомяков Ю.С.* Уголовно-правовая охрана природных богатств СССР : дис...канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 – уголовное право и криминология ; уголовно-исправительное право / Ю.С. Богомяков. – Свердловск, 1972. – 16 с.
5. *Глистин В.К.* Охрана природы по советскому уголовному праву : дис...канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 – уголовное право и криминология ; уголовно-исправительное право / В.К. Глистин. – Ленинград : ЛГУ, 1966. – 16 с.
6. *Леонтьев Б.* Преступления против природных богатств СССР / Б. Леонтьев // Советское уголовное право. Часть Особенная : Учебник / В.Д. Меньшагин, В.Н. Кудрявцев, Б.А. Куринов и др.; под ред. В.Д. Меньшагина и др. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1975. – С. 261-274.
7. *Некипелов П.Т.* Понятие и система хозяйственных преступлений по советскому уголовному праву / П.Т. Некипелов. – Ростов-на-Дону : Изд-во Рост. ун-та, 1963. – 160 с.
8. *Гаврыш С.Б.* Основные вопросы ответственности за преступления против природной среды (проблемы теории и развития уголовного законодательства Украины): дис...докт. юрид. наук; спец. 12.00.08 – уголовное право и криминология ; уголовно-исправительное право / С.Б. Гаврыш. – Харьков, 1994. – 42 с.
9. *Тяжкова И.М.* Некоторые вопросы уголовно-правовой охраны природы / И. М. Тяжкова // Научно-технический прогресс и правовая охрана природы : Проблемы совершенствования природоохранительного законодательства в условиях научно-техн. прогресса / Под ред. В.В. Петрова. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1978. – С. 101-103.
10. *Таций В.Я.* Преступления против природных богатств СССР / В. Я. Таций // Уголовное право УССР : Особенная часть : Учебник // Под ред. М. И. Бажанова и др. – К. : Выща школа. Головное изд-во, 1989. – 503 с.
11. *Пакутин В.Д.* Уголовно-правовая охрана внешней природной среды и природных ресурсов в СССР / В. Д. Пакутин. – Учебное пособие. – Уфа : Башкирский гос. университет, 1976. – 157 с.
12. *Вышинская З.А.* Советское уголовное право. Часть особенная : Учебник / З.А. Вышинская, М.М. Исаев, А.А. Пионтковский и др. ; [общ. ред. А.А. Герцензон, З.А. Вышин-

- ская]. – М. : Госюриздат, 1951. – 431 с. (Всесоюз. ин-т юрид. наук М-ва юстиции СССР).
13. *Бушужева Т.А., Дагель П.С.* Объект уголовно-правовой охраны природы / Т.А. Бушужева, П.С. Дагель // Советское государство и право. – 1977. – № 8. – С. 77-83.
14. *Корчева З.Г.* Уголовно-правовая охрана природы в УССР : Учебное пособие / З.Г. Корчева. – Харьков : Вища школа, 1975. – 83 с.
15. *Лопашенко Н.А.* Экологические преступления: Комментарий к главе 26 УК РФ / Н.А. Лопашенко. – СПб. : Изд-во «Юридический центр Прес», 2002. – 802 с.
16. *Лопашенко Н.А.* Экологические преступления: Учебное пособие / Н. А. Лопашенко. – СПб. : Изд-во «Юридический центр Прес», 2003. – 799 с.
17. *Матвійчук В.К.* Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища (кримінально-правове дослідження) : Монографія / В.К. Матвійчук. – К. : Азимут-Україна, 2005. – 464 с.
18. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник для студентів юрид. вузів і фак. / За ред. П.С. Матишевського, П.П. Андрушка, С.Д. Шапченка. – К. : Юрінком Інтер, 1997. – 512 с.
19. *Фесенко Є.В.* Цінності як об'єкт злочину / Є.В. Фесенко // Право України. – 1999. – № 6. – С. 75-79.
20. *Андрушко П.П., Стрижевська А.А.* Злочини у сфері службової діяльності : кримінально-правова характеристика. Навч. посіб. / П.П. Андрушко, А.А. Стрижевська. – К. : Юрисконсульт, 2006. – 342 с.
21. *Дудоров О.О.* Злочини проти довкілля / О.О. Дудоров // Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. Вид., переробл. та доповн. / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – Атіка, 2004. – С. 593-595.
22. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: У 2 т. – Т.2. / За ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2009. – 624 с.
23. *Гавриш С.Б., Корчева З.Г.* Злочини проти довкілля / С.Б. Гавриш, З.Г. Корчева // Кримінальне право України. Особлива частина : Підручник [М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.] / За ред. проф. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 2-є вид., переробл. і доп. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – С. 242 – 260.
24. *Крупко Д.И.* Преступления против окружающей среды / Д.И. Крупко // Уголовное право Украины: Общая и Особенная части: Учебник / Под ред. засл. деятеля науки и техники Украины, докт. юрид. наук, проф. Е.А. Стрельцова. – Х. : ООО «Одиссей», 2002. – С. 403- 435.
25. *Наумов А.В.* Российское уголовное право: Курс лекций. В 3 т. – Т.3 Особенная часть (главы XI. – XXI) / А.В. Наумов. – 4-е изд., перераб. и доп. . – М. : Волтерс Клувер, 2007. – 656 с.
26. *Лопашенко Н.А.* Экологические преступления : Комментарий к гл. 26 УК РФ / Н. А. Лопашенко . – СПб. : Изд-во «Юридический центр Прес», 2002. – 435 с.
27. *Хворостяний М.В.* Злочини проти довкілля / М.В. Хворостяний // Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник / За заг. ред. Е.Л. Стрельцова. – Х. : Одиссей, 2009. – С. 164-189.
28. *Клименко В.А.* Злочини проти довкілля / В.А. Клименко // Кримінальне право України. Особлива частина: Підручник. (Ю.В. Александров, О.О. Дудоров, В.А. Клименко та ін.). – Вид. 2-ге, перер. та допов. / За ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. – К. : Атіка, 2008. – С. 301- 354.
29. Преступления, состав преступления уголовно-правовой нормы / Н.Ф. Кузнецова // Вестник МГУ. – Право. – 1967. – № 4. – С. 35- 48.
30. *Тацкий В.Я.* Преступления против природных богатств СССР / В.Я. Тацкий // Уголовное право УССР: Особенная часть: Учебник / Под ред. М.И. Бажанова и др. – К. : Вища школа, 1989. – 503 с.

31. *Иценко О.М., Матвійчук В.К., Єросова І.Ю.* Кримінально-правовий захист атмосферного повітря: Навч. посібник / О.М. Іценко, В.К. Матвійчук, І.Ю. Єросова. – К.: РВВ МВС України, 1994. – 64 с.

32. Про затвердження Положення про порядок надання екологічної інформації: Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 18 грудня 2003 р. № 169 // Офіційний вісник України. – від 27.02.2004. – Ст. 358.

33. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 26.06.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.

34. *Коржанский Н.И.* Объект и предмет уголовно-правовой охраны / Н. И. Коржанский: Монография. – М.: Изд-во Академии МВД СССР, 1980. – 248 с.

35. *Тацій В.Я.* Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України: Навч. посіб. / В. Я. Тацій. – Харків: Українська юридична академія, 1994. – 80 с.

Савенкова Т.Г. Об'єкт злочину, передбаченого ст. 238 КК України

У статті досліджено об'єкт складу злочину приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення, пропонується авторське бачення цієї проблеми.

Ключові слова: об'єкт, склад злочину, елементи об'єкта складу злочину.

Савенкова Т.Г. Объект преступления, предусмотренного ст. 238 УК Украины

В статье исследован объект преступления сокрытия или искажения сведений об экологическом состоянии или заболеваемости населения.

Ключевые слова: объект, состав преступления, элементы объекта состава преступления.

Savenkova T.G. Object of crime, envisaged by cl. 238 Criminal Code of Ukraine

The article investigates the component of crime of underreporting or disfiguration of information about ecological condition or sickness rate of population.

Key words: object, components of crime, elements of object of components of crime

Стаття надійшла до редакції 11.01.2012.